

TEISMINĖS MEDIACIJOS PROCESŲ 2014 M. APIBENDRINIMAS

2015 m. kovo 20 d. Nr. BK-812-(6.20)
Vilnius

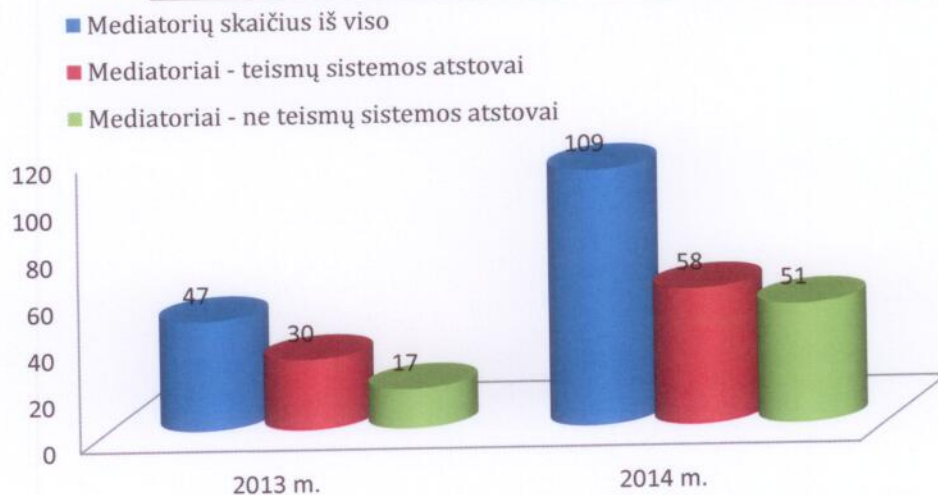
Teisminės mediacijos procesų 2014 m. apibendrinime analizuojama Teisėjų tarybos 2005 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 3P-348 „Dėl bandomojo teisminės mediacijos proceso“ sudarytos darbo grupės bandomojo teisminės mediacijos projekto įgyvendinimui ir jo rezultatų vertinimui (toliau – Darbo grupė), veiklą vykdžiusios iki 2014 m. gruodžio 31 d., veikla 2014 m., pateikiama teisminės mediacijos pokyčių 2014 m. analizė su statistine informacija bei analize apie Lietuvos Respublikos teismuose vykdytą teisminę mediaciją, taip pat pateikiamas Nacionalinės teismų administracijos veiklos, skatinant teisminę mediaciją 2014 m., apibendrinimas.

DARBO GRUPĖS VEIKLA

2014 m. įvyko 6 Darbo grupės posėdžiai (5 iš jų vyko naudojant elektroninių ryšių technologijas), kuriuose buvo sprendžiami teismo mediatoriaus statuso suteikimo asmenims klausimai, išbraukimo iš Teismo mediatorių sąrašo, kiti su teismine mediacija bei jos plėtra susiję klausimai.

Pažymėtina, kad 2014 m. buvo atnaujintas Teismo mediatorių sąrašas - 66 asmenims (iš kurių 13 teisėjų, 11 teisėjų padėjėjų) suteiktas teismo mediatoriaus statusas ir šie asmenys įrašyti į Teismo mediatorių sąrašą, o 4 asmenys jų prašymu buvo išbraukti iš Teismo mediatorių sąrašo.

Teismo mediatorių skaičiaus pokytis 2013-2014 m.

Pažymėtina, kad 2013 m. teismo mediatoriaus statusą turėjo 47 asmenys, o 2014 m. pabaigoje – jau 109. Iš 66 asmenų, kuriems 2014 m. buvo suteiktas teismo mediatoriaus statusas, 26 asmenys yra teismų sistemos atstovai (teisėjai, teisėjų padėjėjai, kiti teismų bei Nacionalinės teismų administracijos darbuotojai), kiti 40 – advokatai, advokatų padėjėjai, teisininkai, valstybės tarnautojai ir kt.

Toks didelis asmenų aktyvumas ir siekis būti įtrauktiems į Teismo mediatorių sąrašą sietinas su pokyčiais teisiniame reglamentavime - nuo 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo Teismo mediatoriaus statuso suteikimo asmenims ir jų įrašymo į Teismo mediatorių sąrašą tvarkos aprašas, įtvirtinantis griežtesnius reikalavimus teismo mediatoriams.

2014 m. Darbo grupė inicijavo pakeitimus teisminės mediacijos proceso reglamentavime, t. y. parengti ir Teisėjų tarybai svarstyti pateikti Teisminės mediacijos taisyklių bei Teismo mediatoriaus statuso suteikimo asmenims ir jų įrašymo į Teismo mediatorių sąrašą tvarkos aprašo projektai.

2014 m. birželio 27 d. Teisėjų taryba pritarė Darbo grupės siūlymui išplėsti teisminę mediaciją visuose Lietuvos Respublikos teismuose bei nutarta keisti teisės aktus, reglamentuojančius teisminę mediaciją, sudaryti Teisminės mediacijos komisiją, o Nacionalinei teismų administracijai pavesta parengti Teisminės mediacijos komisijos nuostatus.

Taigi 2014 m. rugsėjo 26 d. buvo patvirtinti nauji teisės aktai, reglamentuojantys teisminę mediaciją, t. y. Teisminės mediacijos taisyklės, Teisminės mediacijos komisijos nuostatai ir Teismo mediatoriaus statuso suteikimo ir jo panaikinimo asmenims tvarkos aprašas. Minėti teisės aktai įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d.

Žemiau pateikiama detalesnė informacija apie dokumentus ir trumpai nurodomos pagrindinės reglamentavimo naujovės:

1) *Teisėjų tarybos 2014 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 13P-122-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Teisminės mediacijos taisyklės. Taisyklėse įtvirtinta, jog:*

- Teismo mediatorių skiria civilinę bylą nagrinėjantis teisėjas.
- Teismo mediatoriumi šalių sutikimu gali būti skiriamas ir teisėjas, nagrinėjantis civilinę bylą, perduodamą teisminei mediacijai. Jeigu taikos sutartis nebūtų pasirašyta, teisminės mediacijos procesas būtų baigtas, o toks teisėjas, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymo 4 straipsnio 6 dalį, negalėtų nagrinėti civilinės bylos iš esmės. Taikos sutartį galėtų patvirtinti ir bylą nagrinėjantis teisėjas, kuris buvo byloje teismo mediatoriumi.
- Teisminės mediacijos metu privalo dalyvauti pačios šalys asmeniškai. Be to, gali dalyvauti ir jų atstovai.
- Teisminė mediacija gali vykti ne tik teismo patalpose, bet ir kitoje su šalimis suderintoje vietoje.
- Nutartimi, kuria atidedamas bylos nagrinėjimas ir civilinė byla perduodama teisminei mediacijai, nustatomas tikslus kito posėdžio laikas, t. y. teisminės mediacijos termino pabaiga. Teisminės mediacijos terminas gali būti pratęstas teismo nutartimi, iki teisminės mediacijos proceso pabaigos gavus teismo mediatoriaus prašymą, t. y. ne teismo mediatoriaus sprendimu.
- Įtvirtinta pareiga teismo mediatoriumi grąžinti civilinę bylą iki nutartyje nustatyto civilinės bylos posėdžio laiko (teisminės mediacijos termino pabaigos).
- Teisėjas ar teisėjo padėjėjas teisminės mediacijos laikotarpiui gauna civilinę bylą per teismo, kuriame jis dirba, raštinę.
- Teisminės mediacijos sesijų trukmė neregamentuojama.

2) *Teisėjų tarybos 2014 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 13P-123-(7.1.2) „Dėl Teisminės mediacijos komisijos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti Teisminės mediacijos komisijos (toliau - Komisija) nuostatai, kuriuose įtvirtinta, kad:*

- Komisija yra Teisėjų tarybos sudaryta nuolatinė komisija, priimanti sprendimus dėl teismo mediatoriaus statuso suteikimo asmenims, pageidaujantiems vykdyti teismo mediatoriaus veiklą, teismo mediatoriaus statuso panaikinimo, taip pat apibendrinanti teisminės mediacijos praktiką teismuose ir nagrinėjanti kitus klausimus, susijusius su teismine mediacija.
- Komisija sudaroma Teisėjų tarybos įgaliojimų laikui iš 9 narių, iš kurių 6 nariai turi būti teisėjai.

➤ Komisijos posėdžio eigai fiksuoti daromas Komisijos posėdžio garso įrašas; Jeigu Komisijos posėdis vyksta naudojant elektroninių ryšių technologijas, surašomas Komisijos posėdžio protokolas.

3) *Teisėjų tarybos 2014 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 13P-124-(7.1.2) „Dėl Teismo mediatoriaus statuso suteikimo ir jo panaikinimo asmenims tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Teismo mediatoriaus statuso suteikimo ir jo panaikinimo asmenims tvarkos aprašas (toliau – Aprašas), kuriame įtvirtinta, kad:*

➤ Teismo mediatoriaus statuso suteikimo, panaikinimo asmenims klausimus sprendžia Teisėjų tarybos sudaryta nuolatinė Komisija.

➤ Įtvirtinami kvalifikaciniai reikalavimai teismo mediatoriams. Reikalavimas išklausti 32 akademiinių valandų mokymus mediacijos tema netaikomas teisėjams, kurie yra išklausi mokymus mediacijos tema pagal teisėjų kvalifikacijos kėlimo programą bei asmenims, kurie turi ne mažiau kaip 3 metų teisinio pedagoginio darbo stažą, kaip jis suprantamas pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 69 straipsnį, mediacijos srityje.

➤ Asmuo, pageidaujantis vykdyti teismo mediatoriaus veiklą, privalo dalyvauti Teisminės mediacijos komisijos posėdyje, kuriame svarstomas teismo mediatoriaus statuso suteikimo jam klausimas.

➤ Įtvirtinami pagrindai, kuriais remiantis teismo mediatoriaus statusas Komisijos sprendimu panaikinamas.

➤ Įtvirtinama Komisijos nutarimų apskundimo tvarka.

➤ Įtvirtinamas reikalavimas, be kitų duomenų, skelbti ir teismo mediatorių gyvenimo aprašymus Nacionalinės teismų administracijos tinklalapyje.

TEISMINĖS MEDIACIJOS TAIKYMO TEISMUOSE PRAKTIKA

Kadangi teisminės mediacijos procesai neregistruojami Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO, Nacionalinė teismų administracija duomenis gavo iš teismų.

Nacionalinės teismų administracijos duomenimis (2015 m. vasario mėn.) 2014 m. teisminė mediacija Lietuvos Respublikos teismuose taikyta 53 civilinėse bylose (2013 m. – 37 bylose, 2012 m. – 17 bylų), iš kurių:

- 12 mediacijos procedūrų pasiekti taikūs susitarimai ir sudarytos taikos sutartys (2013 - 2 bylose, 2012 m. – 4 bylose);

- 40 mediacijos procedūrų nutrauktos nesudarius taikos sutarties (2013 m. – 30 bylų, 2012 m. – 13 bylų);

- 1 mediacijos procedūra 2015 m. vasario mėn. duomenimis dar nebuvo baigta (2012- 2013 m. – 5 bylos).

2014 m. mediacijos procedūra iš viso taikyta **53 civilinėse bylose** šiuose Lietuvos Respublikos teismuose:

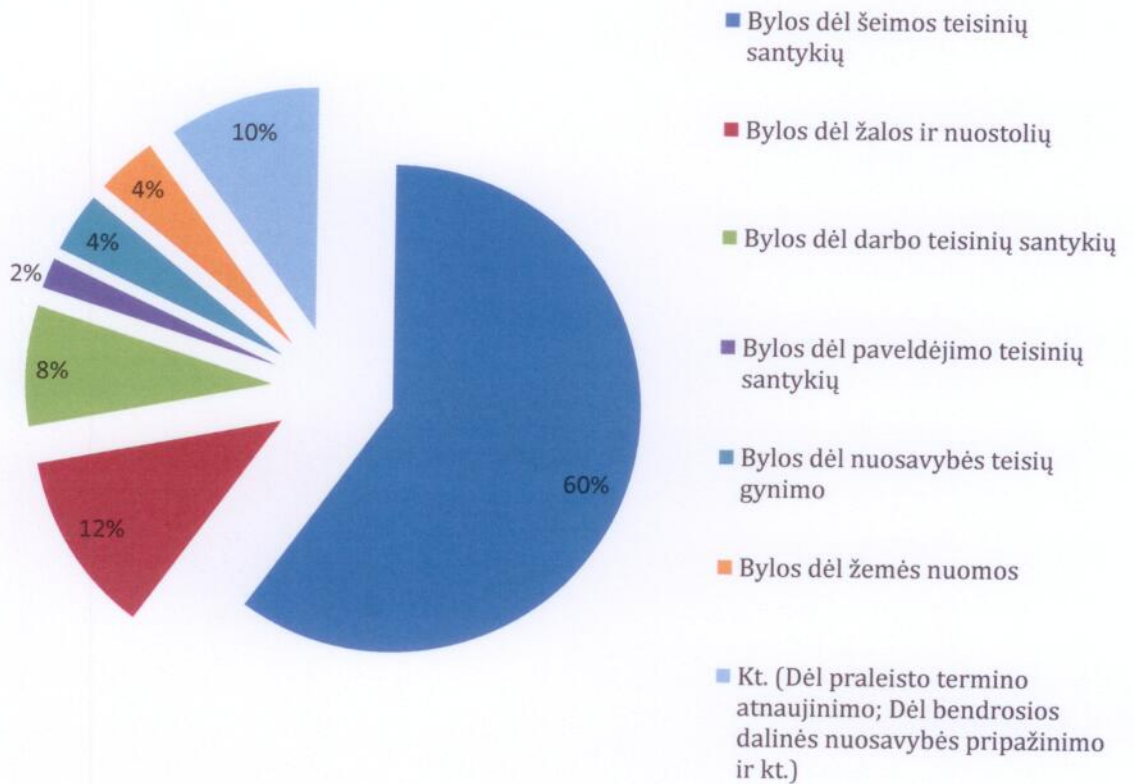
Teismas	Bylų, kuriose buvo taikyta teisminė mediacija, skaičius
Alytaus rajono apylinkės teismas	1
Jonavos rajono apylinkės teismas	1
Jurbarko rajono apylinkės teismas	1
Kauno apylinkės teismas	22
Kėdainių rajono apylinkės teismas	1
Klaipėdos miesto apylinkės teismas	7

Klaipėdos rajono apylinkės teismas	1
Kupiškio rajono apylinkės teismas	1
Utenos rajono apylinkės teismas	3
Vilkaviškio rajono apylinkės teismas	1
Vilniaus miesto apylinkės teismas	8
Kauno apygardos teismas	2
Klaipėdos apygardos teismas	1
Panevėžio apygardos teismas	1
Vilniaus apygardos teismas	2
Iš viso:	53

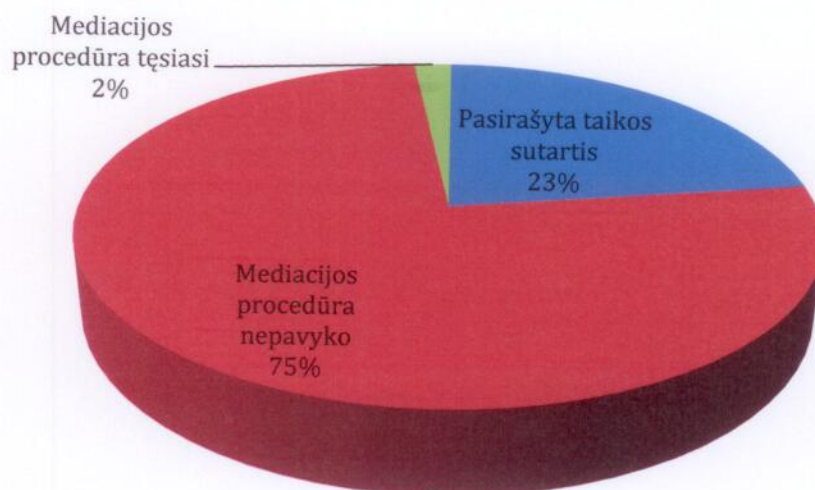
Teisminės mediacijos procedūrų baigtys 53 civilinėse bylose:

Teismas	Teisminės mediacijos procedūra baigta taikos sutartimi	Teisminės mediacijos procedūra nutraukta	Teisminės mediacijos procedūra dar nebaigta
Alytaus rajono apylinkės teismas	0	1	0
Jonavos rajono apylinkės teismas	1	0	0
Jurbarko rajono apylinkės teismas	0	1	0
Kauno apylinkės teismas	6	16	0
Kėdainių rajono apylinkės teismas	0	1	0
Klaipėdos miesto apylinkės teismas	0	7	0
Klaipėdos rajono apylinkės teismas	0	1	0
Kupiškio rajono apylinkės teismas	0	1	0
Utenos rajono apylinkės teismas	3	0	0
Vilkaviškio rajono apylinkės teismas	0	1	0
Vilniaus miesto apylinkės teismas	0	7	1
Kauno apygardos teismas	2	0	0
Klaipėdos apygardos teismas	0	1	0
Panevėžio apygardos teismas	0	1	0
Vilniaus apygardos teismas	0	2	0
Iš viso:	12	40	1

Teisminė mediacijos procedūra daugiausiai vykdyta šeimos bylose - 60 proc., ginčiuose dėl žalos bei nuostolių – 12 proc., bylose dėl darbo teisinių santykių – 8 proc. Detalesnė informacija pateikiama grafike:

Pažymėtina, kad 2014 m. teisminė mediacija aktyviausiai taikyta Kauno apylinkės teisme: Kauno apylinkės teismo teisėjos, teismo mediatorės Giedrė Jakštienė ir Diana Jasaitienė vykdė teisminę mediaciją 10 ir daugiau bylų.

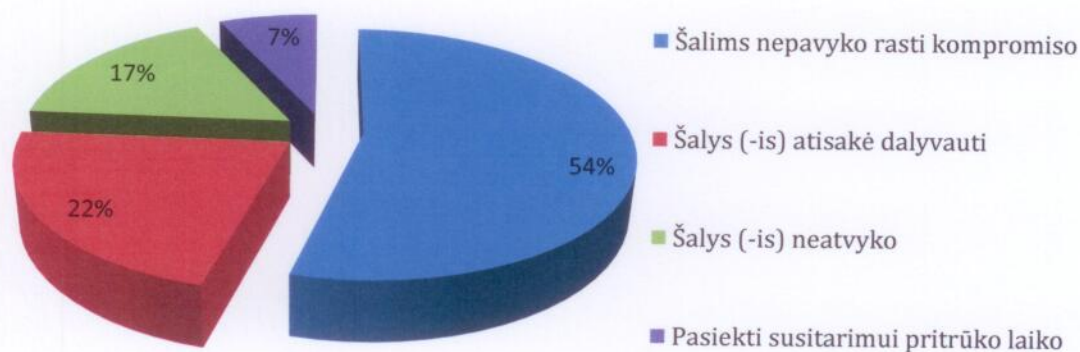
Pažymėtina, kad 23 proc. bylų, perduotų teisminei mediacijai, buvo pasiekti taikūs susitarimai. Teisminės mediacijos procedūras pabaigti, šalims pasiekus taikų susitarimą, padėjo šie teismo mediatoriai – Kauno apylinkės teismo teisėjos Giedrė Jakštienė ir Diana Jasaitienė, Kauno apygardos teismo teisėjos Jolita Cirulienė ir Žibutė Budžienė, Vilniaus miesto apylinkės teismo teisėjo padėjėja Viktorija Mickevičienė, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas Andžej Maciejewski, Lietuvos apeliacinio teismo teisėjas Artūras Driukas bei ŽIV ir AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacijos psichologė Eglė Dapkevičė.

PAGRINDINĖS PRIEŽASTYS, LĖMUSIOS MEDIACIJOS PROCEDŪROS NUTRAUKIMĄ NESUDARIUS TAIKOS SUTARTIES

Nacionalinės teismų administracijos duomenimis viena dažniausių priežasčių, dėl kurių nutraukiamas mediacijos procesas nesudarius taikos sutarties – šalių nenoras tartis, ieškoti kompromisų, skirtingos šalių pozicijos bei nuomonių skirtumai. Antroji priežastis – šalių neatvykimas į teisminę mediaciją arba vienos iš šalių ar abiejų pasitraukimas teismo mediacijos proceso metu. Pasitaiko atvejų, kuomet taikus susitarimas mediacijos procese pasiekiamas, tačiau vėliau viena iš šalių persigalvoja ir taikos sutartis nebūna sudaryta.

Pažymėtina, jog viena iš priežasčių, lemiančių nesėkmingą mediacijos procedūros baigtį, buvo nurodytas ir mediacijos procesui skirto laiko trūkumas. Manytina, kad 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Teisminės mediacijos taisyklės, kuriose atsisakyta reglamentuoti mediacijos sesijų trukmę, šį klausimą turėtų išspręsti.

Taip pat verta paminėti, jog kai kuriose bylose pastebėtas antrinis teisminės mediacijos efektas - nors mediacijos metu susitarimas pasiektas nebuvo, tačiau po teisminės mediacijos teismo posėdžio metu šalys pačios pateikė taikos sutartį.

VEIKLOS, SKATINANT TEISMINĘ MEDIACIJĄ 2014 M.

- Įgyvendinant 2009–2014 m. Norvegijos finansinio mechanizmo Dvišalio fondo lėšomis finansuojamos programos LT13 „Efektyvumas, kokybė ir skaidrumas Lietuvos teismuose“ bandomąjį teisminės mediacijos projektą, 2014 m. parengta ataskaita, kurioje pateikiama Lietuvos Respublikos ir Norvegijos Karalystės mediacijos praktikos santrauka, įskaitant rekomendacijas dėl galimų Lietuvos Respublikos mediacijos sistemos gerinimo priemonių. Ataskaita bei rekomendacijos parengtos glaudžiai bendradarbiaujant abiejų šalių atstovams ir apima pagrindines diskusijų, vykusių per atitinkamų Oslo apylinkės teismo teisėjų apsilankymus Lietuvoje 2014 m. gegužę, Lietuvos teisėjų ir Nacionalinės teismų

administracijos atstovų vizito Norvegijoje 2014 m. rugsėji–spalį, taip pat abiejų šalių atstovų vaizdo konferencijos išvadas.

- Nacionalinės teismų administracijos įgyvendinamo projekto „Teismų sistemos atstovų“ (įskaitant teisėjų, teismo darbuotojų ir Nacionalinės teismų administracijos atstovų) kompetencijos gerinimas (mokymas)“ 2009-2014 m. Norvegijos finansinio mechanizmo programą Nr. LT13 „Efektyvumas, kokybė ir skaidrumas Lietuvos teismuose“ (projekto kodas NOR-LT13-NTA-TF-01-001) įgyvendinimo metu 2015-2016 m. Teisminės mediacijos taikymo klausimais bus apmokyta 589 asmenys (teisėjai, teismų ir Nacionalinės teismų administracijos valstybės tarnautojai, darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis).

- Nacionalinės teismų administracijos įgyvendinamo Europos Sąjungos lėšomis finansuojamo projekto „Elektroninės paslaugos teisingumo vykdymo procese“ metu buvo vykdomos veiklos, siekiant iki 2015 m. liepos 1 d. įdiegti funkcionalumus, susijusius su teisminės mediacijos procesų Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO ir Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portale (EPP). Šio projekto metu bus įgyvendinti informacinės sistemos funkcionalumai, suteikiantys teisę ginčo šalims pateikti prašymus dėl teisminės mediacijos taikymo, teismo mediatoriaus skyrimo, susipažinimo su bylos medžiaga, teisminės mediacijos vykdymo pasinaudojant EPP galimybėmis ir kt.

Teisės skyriaus vedėja

Ernesta Sakalauskiene

Teisės skyriaus vyriausioji specialistė

Daiva Sandaitė